

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

ĐỒNG THỊ THUỶ TRANG

**NGƯỜI GIẤY Ở XÃ GIA HỘI
HUYỆN VĂN CHẤN TỈNH YÊN BÁI**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC LỊCH SỬ

Thái Nguyên – Năm 2012

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

ĐỒNG THỊ THUỶ TRANG

**NGƯỜI GIẤY Ở XÃ GIA HỘI
HUYỆN VĂN CHẤN TỈNH YÊN BÁI**

CHUYÊN NGÀNH: LỊCH SỬ VIỆT NAM
MÃ SỐ: 60.22.54

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC LỊCH SỬ

Người hướng dẫn khoa học: TS. Hà Thị Thu Thủy

Thái Nguyên – Năm 2012

LỜI CẢM ƠN

Tác giả xin bày tỏ lòng biết ơn chân thành và sâu sắc nhất đến Tiến sĩ Hà Thị Thu Thủy nhiệt tình chỉ bảo, trực tiếp hướng dẫn tác giả trong suốt quá trình thực hiện luận văn.

Đồng thời tác giả cũng chân thành cảm ơn các thầy, cô giáo trong khoa Lịch sử trường Đại học sư phạm Thái Nguyên, Trung tâm học liệu Đại học Thái Nguyên....đã chỉ bảo tận tình, động viên khích lệ tác giả trong quá trình học tập và hoàn thành luận văn.

Tác giả cũng xin cảm ơn, Thư viện tỉnh Yên Bái, Sở văn hoá thông tin tỉnh Yên Bái; Huyện ủy huyện Văn Chấn; Phòng văn hóa thông tin huyện Văn Chấn; Ủy ban nhân dân xã Gia Hội (Văn Chấn) và các cá nhân đã nhiệt tình giúp đỡ tác giả trong quá trình tìm tài liệu luận văn.

Tác giả xin cảm ơn đến gia đình, bạn bè, đồng nghiệp đã động viên giúp đỡ tôi trong quá trình học tập và nghiên cứu.

Thái Nguyên, ngày 20 tháng 4 năm 2012

Tác giả

Đông Thị Thủy Trang

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi, các số liệu, kết quả nêu trong luận văn này là trung thực và chưa từng được ai công bố trong bất kỳ công trình nào khác.

Tác giả

Đông Thị Thùy Trang

MỤC LỤC

Trang

Trang bìa phụ	
Lời cảm ơn	
Lời cam đoan	
Mục lục	i
MỞ ĐẦU	1
Chương 1. TỔNG QUAN ĐỊA BÀN NGHIÊN CỨU	7
1.1. Vị trí địa lý, đặc điểm tự nhiên, kinh tế - xã hội xã Gia Hội huyện Văn Chấn tỉnh Yên Bái	7
1.2. Nguồn gốc người Giáy xã Gia Hội, huyện Văn Chấn, tỉnh Yên Bái.....	10
Chương 2. ĐẶC TRƯNG TRONG HOẠT ĐỘNG KINH TẾ CỦA NGƯỜI GIÁY XÃ GIA HỘI HUYỆN VĂN CHẤN	19
TỈNH YÊN BÁI.....	19
2.1. Các loại hình kinh tế	19
2.1.1. Nông nghiệp.....	19
2.1.2. Chăn nuôi	40
2.2. Kinh tế khai thác tự nhiên	44
2.2.1. Hái lượm	44
2.2.2. Săn bắt.....	46
2.3. Nghề phụ gia đình	50
2.3.1. Nghề rèn.....	50
2.3.2. Nghề đan lát.....	52
Chương 3. ĐẶC TRƯNG VĂN HÓA CỦA NGƯỜI GIÁY XÃ GIA HỘI HUYỆN VĂN CHẤN TỈNH YÊN BÁI.....	55
3.1. Tín ngưỡng tôn giáo	55
3.1.1. Các quan niệm trong đời sống tâm linh.....	55
3.1.2. Thờ cúng gia tiên	58

3.2. Phong tục tập quán	60
3.2.1. Làm nhà	60
3.2.2. Cưới hỏi	64
3.2.3. Sinh đẻ	68
3.2.4. Tang ma	75
3.3. Lễ hội, trò chơi dân gian	83
3.3.1. Lễ tết	83
3.3.2. Lễ hội	86
3.3.3. Trò chơi dân gian	89
3.4. Nghệ thuật ngôn từ.....	91
3.4.1. Dân ca dân tộc Giáy.....	91
3.4.2. Văn học dân gian Giáy.....	96
3.5. Y học dân gian.....	98
KẾT LUẬN	102
TÀI LIỆU THAM KHẢO	
PHỤ LỤC	

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Nước Việt Nam là một quốc gia có nhiều thành phần dân tộc, với 54 dân tộc anh em cùng sinh sống và tồn tại trên dải đất cong cong hình chữ S. Cùng với hàng nghìn năm văn hiến hào hùng đã hun đúc nên những giá trị văn hóa vĩnh hằng. Mỗi dân tộc với những đặc trưng riêng đã góp phần tạo nên một nền văn hóa tiên tiến đậm đà bản sắc dân tộc.

Ngay từ buổi đầu hình thành và phát triển, văn hóa là một nhu cầu không thể thiếu được của xã hội loài người. Xã hội ngày càng phát triển thì văn hóa của con người ngày càng phong phú đa dạng. Trong mối quan hệ với đời sống xã hội, văn hóa có vị trí và vai trò hết sức quan trọng. Nó là yếu tố quyết định trong giáo dục nhân cách, bồi dưỡng đạo đức, phẩm chất năng lực thẩm mỹ và thoả mãn nhu cầu tình cảm của nhân dân. Trong đó văn hóa truyền thống của dân tộc là vô cùng quan trọng, góp phần tạo nên những giá trị đạo đức, tinh thần của dân tộc.

Chủ tịch Hồ Chí Minh đã viết: *“Giang sơn và chính phủ ta là giang sơn và chính phủ chung của chúng ta, vậy nên tất cả các dân tộc phải đoàn kết chặt chẽ để giữ gìn nước non, ủng hộ chính phủ ta. Sông có thể cạn, núi có thể mòn xong lòng đoàn kết của chúng ta không bao giờ giảm bớt”*. Nhận định này cho thấy, vấn đề đoàn kết dân tộc là hết sức quan trọng đối với mỗi đất nước. Hiện nay, đất nước ta đang trên con đường đổi mới, vấn đề văn hóa dân tộc được Đảng và Nhà nước coi là nền tảng tinh thần, là động lực thúc đẩy sự phát triển kinh tế xã hội. Mặt khác, xu thế toàn cầu hóa đang diễn ra mạnh mẽ cùng với đó là sự bùng nổ của công nghệ thông tin, truyền thông dẫn đến nguy cơ đồng hóa nền văn hóa. Sự khẳng định bản sắc văn hóa dân tộc cần thiết cho sự nghiệp phát triển dân tộc của mỗi quốc gia.

Yên Bái là tỉnh có đông dân tộc sinh sống. Trong hơn 30 dân tộc trong tỉnh thì người Giáy là tộc người có số lượng khá ít, khảo sát thực tế cho thấy, hiện chỉ có khoảng 2.200 người, chiếm 0,3% dân số toàn tỉnh. Người Giáy ở Yên Bái sinh sống tập trung đông nhất tại xã Gia Hội (huyện Văn Chấn), chiếm hơn 80% tổng số người Giáy toàn tỉnh. Đồng bào sống tập trung tại 6 thôn bản là: Chiềng Pả A, Chiềng Pả B, Nang Vai, Van Nội, Nà Kè, Bản Đồn. Tuy chỉ chiếm một số lượng ít, nhưng người Giáy ở Yên Bái lại mang trong mình những nét đặc trưng riêng biệt. Góp phần làm phong phú thêm bản sắc văn hóa của toàn tỉnh cũng như văn hóa chung của cả nước.

Để góp phần nhỏ bé của mình vào quá trình tìm hiểu những đặc trưng tiêu biểu của các dân tộc thiểu số ở Việt Nam, chúng tôi quyết định chọn: **“Người Giáy ở xã Gia Hội huyện Văn Chấn tỉnh Yên Bái”** làm đề tài luận văn thạc sĩ. Nội dung nghiên cứu chủ yếu là các đặc trưng về kinh tế và văn hóa của người Giáy ở Gia Hội, nhằm mục đích bảo tồn và phát huy các giá trị lịch sử - văn hóa của một tộc người thiểu số ở Việt Nam nói chung và ở xã Gia Hội, huyện Văn Chấn, tỉnh Yên Bái nói riêng.

2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề

Nghiên cứu về dân tộc Giáy nói chung là một vấn đề không mới, đã được nhiều tác giả nghiên cứu ở các góc độ khác nhau. Có thể kể đến các công trình sau:

- Cuốn *“Các tộc người ở Tây Bắc Việt Nam”* của Ban dân tộc Tây Bắc (1975) và cuốn *“Các dân tộc thiểu số ở Việt Nam”* (1978) của nhà xuất bản Khoa học xã hội có đề cập đến những đặc trưng cụ thể của một số dân tộc thiểu số ở Việt Nam. Trong đó, các tác giả đã chỉ ra được một số đặc trưng có bản của người Giáy và mối tương quan giữa người Giáy với các dân tộc thiểu số khác trong cả nước.

- Cuốn *“Văn hóa dân gian Yên Bái”* của Sở văn hóa thông tin tỉnh Yên Bái, xuất bản năm 1990. Đây là một cuốn sách viết về các hình thức văn

hóa dân gian của các tộc người thiểu số ở Yên Bái. Trong đó, hát “*vươn Giáy*” được coi là một trong những đặc trưng tiêu biểu nhất còn tồn tại của người Giáy nơi đây.

- Cuốn “*Truyện cổ tích dân tộc Giáy*”, của tác giả Lò Dín Siêng xuất bản năm 1995, có đề cập tới một số truyện cổ tích tiêu biểu của dân tộc Giáy như: “*Pầu lọc toó*” (Ông khổng lồ), “*Lục trá*”, “*E toi*”...

- Cuốn “*Một số nét đặc trưng các dân tộc tỉnh Yên Bái*” của Ban dân vận và dân tộc tỉnh Yên Bái xuất bản năm 2000. Đây là cuốn sách đầu tiên của Yên Bái tổng hợp được những đặc trưng của hơn 30 dân tộc anh em đang sinh sống trong tỉnh. Trong đó, người Giáy là một tộc người có khá ít (hơn 2000 người), tuy sống xem kẽ với các dân tộc khác nhưng họ vẫn giữ được những nét văn hóa riêng của mình.

- Cuốn “*Dân ca trong đám cưới và trong tiệc rượu người Giáy*” (2001) và “*Phong tục tập quán của dân tộc Giáy ở Lao Cai*” (2004) của tác giả Sần Cháng. Sần Cháng được xem là một trong những nhà sử học nghiên cứu nhiều nhất về người Giáy. Trong hai tác phẩm kể trên, ông tập chung đi sâu nghiên cứu và tìm hiểu những nét đặc trưng tiêu biểu của người Giáy ở một địa phương cụ thể là Lao Cai. Trên cơ sở đó, tác giả cũng đặt chúng trong mối tương quan với người Giáy ở các địa phương khác.

- Cuốn “*Địa danh Yên Bái sơ khảo*” xuất bản năm 2002 của tác giả Hoàng Việt Quân. Ở trong tác phẩm này tác giả đã tiếp cận một cách sơ khảo về tên gọi của địa danh trên toàn địa bàn tỉnh Yên Bái.

- Cuốn “*Văn hóa dân tộc Giáy*” của tác giả Đỗ Đức Lợi, xuất bản năm 2008. Trong tác phẩm này tác giả đã đưa ra một số đặc điểm về văn hóa vật thể và phi vật thể của dân tộc Giáy ở Việt Nam nói chung cũng như một số địa phương nói riêng.

Nhìn chung các công trình nghiên cứu trên đều quan tâm đến đời sống kinh tế cũng như văn hóa của dân tộc Giáy trên phương diện rộng (phạm vi cả

nước) và phương diện hẹp (phạm vi một tỉnh). Qua đó có thể thấy, đây là vấn đề thu hút sự quan tâm của nhiều nhà khoa học trong việc lưu giữ văn hóa truyền thống dân tộc. Các công trình nghiên cứu trên là tài liệu quý giá để chúng tôi tham khảo và hoàn thành đề tài này.

3. Mục đích, đối tượng, nhiệm vụ, phạm vi nghiên cứu

3.1. Mục đích

Nghiên cứu về đặc trưng kinh tế và văn hóa của người Giáy ở xã Gia Hội, huyện Văn Chấn, tỉnh Yên Bái nhằm góp phần tái hiện lịch sử hình thành và phát triển của một tộc người ở một địa phương cụ thể.

Làm phong phú thêm những hiểu biết khoa học về đặc trưng kinh tế cũng như bản sắc văn hóa dân tộc Giáy trong sự giao thoa với các dân tộc khác ở địa phương.

3.2. Đối tượng

Đề tài tập trung nghiên cứu về một số đặc trưng về kinh tế và văn hóa của người Giáy ở xã Gia Hội huyện Văn Chấn tỉnh Yên Bái. Đặc trưng về kinh tế bao gồm: kinh tế sản xuất, kinh tế khai thác tự nhiên và một số nghề phụ trong gia đình. Đặc trưng văn hóa bao gồm: tín ngưỡng tôn giáo, phong tục tập quán, lễ hội, trò chơi dân gian, văn hóa ẩm thực, nghệ thuật ngôn từ và y học dân gian.

3.3. Phạm vi nghiên cứu

Về mặt thời gian: Đề tài nghiên cứu những đặc trưng về kinh tế và văn hóa của tộc người Giáy xã Gia Hội, huyện Văn Chấn, tỉnh Yên Bái từ năm 1945 đến nay.

Về mặt không gian: Đề tài nghiên cứu nguồn gốc ra đời và phát triển của dân tộc Giáy trên địa giới xã Gia Hội, huyện Văn Chấn, tỉnh Yên Bái ngày nay. Trong đó chủ yếu là 6 thôn bản là: Chiềng Pả A, Chiềng Pả B, Nang Vai, Van Nội, Nà Kè, Bản Đôn.